

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-10-15>**Коровіна Н.В.**кандидат економічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освітикафедри економічної теорії та економічних методів управління,
Харківський національний університет імені В. Н. КаразінаORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0395-0602>**Бакланова А.О.**

здобувач вищої освіти,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5521-1820>

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ІСНУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ

Дана стаття досліджує роль транснаціональних корпорацій у сучасному світі, їх вплив на глобалізований ринок. Одним з питань є правова діяльність ТНК та їх переваги над малими і середніми фірмами. Стаття аналізує, які іноземні інвестиції через ТНК впливають на економіку різних країн та регіонів, та як економіки малорозвинутих країн потерпають від ТНК, маючи велику залежність від розвинутих країн світу. Досліджено, які галузі діяльності є найбільш витратними для національних корпорацій, а які впливають на їхню прибутковість. Далі розглянуто дохід США від прямих інвестицій за кордоном. Останнім аспектом є вплив ТНК на економіку України. Простежується тенденція залежності української економіки від дешевих продуктів ТНК. Було виявлено, що ТНК підтримують економіку України. При узагальненні виявлено, що ТНК не є монополізаторами, але їхня діяльність має значний вплив на глобальний ринок та економіку усіх країн світу.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, монополізація, конкуренція, ринок, малий бізнес.

Korovina Natalia, Baklanova Anastasiia

V. N. Karazin Kharkiv National University

BASIC PRINCIPLES OF THE EXISTENCE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON THE GLOBAL MARKET

This article examines the role of transnational corporations (hereinafter TNCs) in the modern world, particularly their influence on the globalized market. The main issue discussed in the article is the legal activity of transnational corporations and their advantages over small and medium-sized firms. The article examines the legal aspects of the activities of TNCs, their ability to avoid taxes, regulation, and influence on legislation. The influence of foreign investments on different regions of the world is also considered. In particular, the article analyzes which foreign investments through TNCs affect the economy of various countries and regions, and how the economies of underdeveloped countries suffer from transnational corporations, having great dependence on the developed countries of the world. The article also discussed the activities of the world's largest corporations: Coca-Cola, Toyota Motor Corporation, Volkswagen Corporation, Nestle and others. The author researched which areas of activity are the costliest for national corporations, as well as which factors affect their profitability. It was also analyzed how much the profits of the world's largest corporations were in 2023. Next, the income of the United States from foreign direct investment is considered. The author analyzed the amount of US direct investment received through TNCs and their direct impact on the American economy. The last important aspect that was investigated in the article is the influence of transnational corporations on the economy of Ukraine. The article examines how the activities of TNCs affect the development and competitiveness of the Ukrainian market. There is a trend of dependence of the Ukrainian economy on cheap products of transnational corporations. However, on the other hand, it was found that transnational corporations support the economy of Ukraine by providing jobs. Summarizing everything, the author emphasized that transnational corporations are not monopolists, but their activities have a significant impact on the global market and the economy of all countries of the world.

Keywords: transnational corporations, monopolization, competition, market, small business.

Постановка проблеми. Сьогодні прийнято вважати, що транснаціональні корпорації поглинають маленький і середній бізнес. Проте існує ряд фактів, з яких можна зробити висновок, що це не є коректним висловлювання і потребує додаткових досліджень. Особливо важливо розібратись у принципах і особливостях діяльності ТНК, щоб зрозуміти їх переваги над локальними підприємствами. Крім того, окремо слід звернути увагу на державну політику та регулювання діяльності ТНК.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Транснаціональні корпорації цікавили економістів ще

спочатку їх створення. До України такі дослідження дійшли пізніше. Доробки досліджень можна знайти в таких авторів як В.Я. Швець, В.В. Рокоча, Ю.В. Макогон та інші. Метою їх робіт є дослідження впливу ТНК на економіку України та надання рекомендації щодо впровадження законодавчого врегулювання діяльності ТНК на території України. Серед зарубіжних слід виділити М. Фрідмана, І. Фішера та Дж. Даннинга. Проте обрана тема також потребує подальших досліджень. Ці вчені здебільшого розглядали базисне функціонування транснаціональних корпорацій на глобалізованому ринку та їх вплив на всесвітню економіку.

Формування цілей статті (постановка завдання).

Метою статті є загальний огляд діяльності транснаціональних корпорацій на глобальному ринку. Основними цілями є дослідити чи є транснаціональні корпорації монополізаторами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транснаціональні корпорації (скорочено ТНК) є фірмами, які ведуть міжнародне виробництво промислових продуктів за допомогою прямих іноземних інвестицій та контролюють свої закордонні підрозділи. ТНК утворюють систему міжнародного виробництва між країнами, але під керівництвом одного центру – материнської компанії. ТНК можуть мати різні типи організації, класифікації та впливи на світову економіку. Великі об'єми виробництва дозволяють ТНК охоплювати більшість країн світу. Таким чином, існування ТНК як економічного суб'єкта вже ставить під сумнів наявність конкурентоспроможного ринку.

Транснаціональні корпорації виникли внаслідок об'єктивних процесів інтернаціоналізації сфери виробництва та обігу. Такі структури розвиваються завдяки чинникам, які дозволяють максимізувати вигоду (фінансовий, виробничий, політичний, екологічний тощо) з міжнародного поділу праці й інших факторів виробництва.

Перші ТНК у сучасному сенсі з'явилися у кінці XIX ст., а їхній розквіт відбувся у 50–70-ті роки XX століття. Ці корпорації працювали як економічні організації, діяли у відповідних правових рамках, трансформували ринки багатьох країн світу. Основна увага зосереджувалася на участі цих корпорацій у виробничій, комерційній та, до певної міри, політичній діяльності інших держав. Основними критеріями належності до ТНК вважалися тільки кількісні показники: загальний обсяг продажів на ринках інших країн; загальний обсяг прибутку, отриманого за кордоном; кількість зайнятих у компаніях інших країн [1].

Однією з важливих особливостей сучасної діяльності ТНК є те, що вони розвивають, передають і використовують технології в основному в межах своєї корпоративної мережі. Але також вони створюють спільні наукові центри і реалізують проекти, а також ліцензують свої технології іншим компаніям (навіть конкурентам), щоб зменшити ризик втрати конкурентної переваги.

Транснаціональні корпорації мають ряд особливостей, які допоможуть більш точно простежити їх діяльність на глобалізованому ринку:

1. Для ТНК існує можливість у консолідації фінансових, трудових та інших ресурсів для здійснення певних заходів, які спрямовуються на розширення своєї частки ринку у визначеній країні, що надає їй додаткові можливості у конкуренції з місцевими компаніями.

2. ТНК використовує певну сформовану збутову мережу в країнах, де розміщені її підрозділи. Перевага стабільного обсягу збуту продукції надає можливість компанії заощадити на витратах і диверсифікувати свою виробничо-комерційну діяльність, а також отримати економію на масштабах.

3. Диверсифікована ТНК спроможна використати власні торговельні марки з метою здійснення традиційних і нових видів діяльності, використовуючи маркетингові переваги. Зазначений процес здійснюється заощадженням на рекламу при просуванні товару на

ринку під вже відомою торговельною маркою, адже при цьому витрати набагато нижчі, тому що споживач вже знає цю марку.

4. Централізація наукових досліджень і розробок (R&D) надає можливість реалізовувати результати зазначеної діяльності у підрозділах ТНК у різних країнах [1].

ТНК забезпечують фінансову глобалізацію, опосередковуючи потужні фінансові зв'язки і з дочірнім філіями, і з місцевими національними підприємствами. Логічним буде висновок, що такі компанії переслідують виключно власні комерційні інтереси, чим можуть придушувати державність країн, на території яких вони оперують. Це і є причиною протиріччя між ТНК та приймаючими країнами. Врегулювати діяльність всієї ТНК єдиною законодавчою базою важко, адже вона має представництва в різних країнах, які у свою чергу мають різні законодавчі норми. Що стосується регіонального рівня регулювання діяльності ТНК, то до нього варто віднести Декларацію ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства від 21.06.1976 року. Основними принципами Декларації є дотримання міжнародного права; підпорядкованість праву приймаючої країни; співробітництво з країною перебування з недовпущенням практики підкупу, а також обов'язкове невтручання у внутрішні справи [2].

На державному рівні регулювання діяльності транснаціональних корпорацій в країнах-реципієнтах, таких як Україна, має свої особливості. Одна з них полягає в обмеженій можливості контролю над усією ТНК. На відміну від міждержавного та наддержавного рівнів, де контроль може бути більш жорстким, на державному рівні можна регулювати лише частину ТНК, таку як її материнську компанію, філії або представництва. Це може призвести до ситуації, коли ТНК може маневрувати своєю діяльністю, використовуючи міжкраїнний перетік капіталу та прибутків, що часто робить процес державного регулювання підприємств такого масштабу обмеженим та неефективним. Транснаціональні корпорації мають переваги над малими підприємствами через те, що мають можливість обирати країну, в якій вести бізнес. Так само ТНК може розміщувати свої заводи в Азії чи Африки, де є багато дешевої робочої сили; продавати продукцію в країнах ЄС чи США, маючи великі прибутки; зареєструвати компанію в офшорних країнах, тим самим обираючи низькі податки на прибутки; відкрити банківський рахунок у країні з розвинутою банківською системою. Такі прогалини в законі допомагають ТНК заощаджувати на усіх етапах виробництва і витратити на рекламу та придбання маленьких торгових марок.

Транснаціональні корпорації (ТНК) мають кілька переваг порівняно зі звичайними фірмами:

1. Доступ до ресурсів: ТНК мають значно більше ресурсів для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Це дозволяє їм використовувати широкий спектр можливостей для розвитку та зростання.

2. Трансляція досвіду: ТНК можуть передавати накопичений досвід виробництва між своїми філіями у різних країнах. Це дозволяє ефективно використовувати найкращі практики та знання.

3. Використання інформації: Філії ТНК отримують інформацію як від материнської компанії, так і від національних структур. Це допомагає їм планувати

свою діяльність та використовувати специфіку національного ведення бізнесу.

4. Розподілення технологій: ТНК можуть розподіляти передові технології між своїми підприємствами. Це сприяє впровадженню відрізняючих рішень та підвищенню конкурентоспроможності.

Великі розвинуті країни встановлюють антимонопольні права, бо мають ресурси на це. Так, США встановлює антимонопольне право щодо транснаціональних корпорацій з метою захистити права споживачів, натомість Європейська антимонопольна політика спрямована на захист прав конкуренції. Таким чином, уряди країн забороняють дешеві міжнародні продукти і дають можливість розвиватися локальному малому і середньому бізнесу. В свою чергу це призводить до збільшення цін на товари. Проте позитивним напрямком можна вважати заохочення бізнесу і конкуренції, збільшуючи їх частку на ринку. Країни з малорозвинутою і нестабільною економікою обирають дешеві продукти монопольних ТНК, що підкріплює їх діяльність на ринку, негативно впливаючи на конкуренцію. До складу таких країн відноситься і Україна.

Зростаюче домінування транснаціональних корпорацій (ТНК) в глобальній економіці ставить під загрозу національні інтереси. Маніпулюючи фінансовими потоками та інноваційними стратегіями, ТНК не лише створюють сприятливу законодавчу діяльність у регіонах свого інтересу, але також стирають кордони цілих держав під прикриттям розширення світової торгівлі. Хоча ТНК діють у фактично безкордонному світі, створеному технологічною винахідливістю, політичні та юридичні розмежування все ще відзначають межі на світовій карті, складеній з національних держав.

З точки зору економічної безпеки ТНК становлять найбільшу загрозу для країн, що розвиваються, оскільки вони володіють величезними фінансовими ресурсами. Пропонуючи державам потік прямих інвестицій, створення робочих місць, інфраструктури та поповнення бюджету (у формі податкових відрахувань), ТНК стають внутрішніми маніпуляторами в країні. Статистика щодо прямих іноземних інвестицій, представлена Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), наведена на рис. 1.

В конкурентному бізнес-середовищі 500 найбільших ТНК реалізують 95% світової продукції фармацевтики, близько 80% – електроніки та хімії, 76% – продукції машинобудування. ТНК контролюють майже половину світового промислового виробництва та дві третини міжнародної торгівлі, а також 4/5 патентів і ліцензій на впровадження нових технологій.

ТНК є невід'ємною складовою зовнішньоекономічної діяльності будь-якої розвинутої країни. Кількість ТНК та їх філій у світі щороку зростає. За даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку у світі в 2020 році нараховувалось близько 80 тисяч ТНК і 850 тисяч філій. У рейтингу Forbes Global 2000 «The World's Largest Public Companies» 2022 року представлено 58 країн. Найбільша кількість ТНК у США (590 компаній), на другому місці – Китай (351 компанія), на третьому – Японія (196 компаній) [4].

За даними таблиці 1 простежуємо, що основні транснаціональні корпорації розташовані в США, проте є загальносвітовими у всьому світі. До цього списку варто додати такі корпорації як Toyota Motor чи Volkswagen, що займають 11,5% та 6,7% відповідно від усього світового автомобілебудування. Також ще однією великою ТНК є Nestle, що займає 34,9% усього ринку товарів швидкого споживання у світі. Останньою важливою корпорацією, на якій треба зупинитись, є Coca-Cola, що займає 43,7% світового ринку напоїв [7].

Проте, варто зазначити, що жодна з цих корпорацій не є монополією. У всіх трьох галузях існують багато інших компаній, які конкурують. Якщо брати до уваги Coca-Cola, то наряду з цією компанією можна включати Pepsi та Dr. Pepper, що є не менш великими корпораціями. Хоча Coca-Cola є великим гравцем, вона не є єдиним продавцем напоїв. Це означає, що інші компанії можуть пропонувати альтернативи, і споживачі мають вибір [8].

Важливо враховувати, що конкуренція сприяє інноваціям, низьким цінам та вибору для споживачів. Тому, незважаючи на успіх Coca-Cola, існує багато інших гравців на ринку, які сприяють збереженню конкурентного середовища.

Toyota Motor Corporation також не є монополією. Ця компанія діє в олігопольній ринковій структурі,

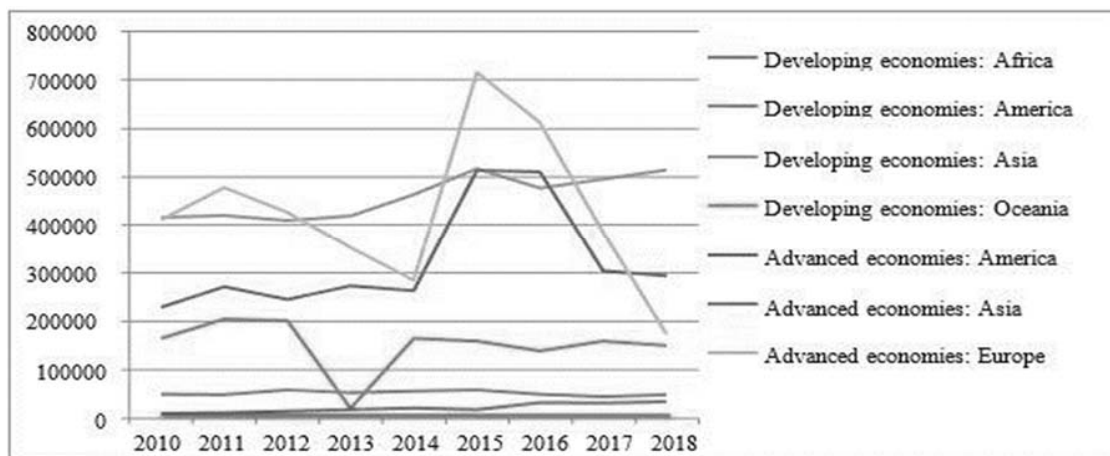


Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в регіони

Джерело: [3]

Таблиця 1

ТОП-10 найбільших ТНК світу та їх прибуток

Назва	Країна	Галузь	Прибуток
Apple Inc	США	Технологічна компанія	\$275, 6 млрд
Saudi Arabian Oil Company (Saudi Aramco)	Саудівська Аравія	Нафтогазова компанія	\$229,7 млрд
Amazon	США	Інтернет-послуги та роздрібна торгівля	\$386,1 млрд
Microsoft	США	Програмне забезпечення	\$168,1 млрд
Alphabet Inc. (Google)	США	Пошукова система	\$182,5 млрд
Facebook	США	Інтернет-месенджери	\$86,0 млрд
Tencent	Китай	Інтернет-месенджери	\$74,7 млрд
Johnson & Johnson	США	Медичні та консюмерські товари	\$82,6 млрд
Visa Inc.	США	Глобальна платіжна система	\$25,1 млрд
Walmart	США	Роздрібна торгівля	\$559,2 млрд

Джерело: складено авторами на основі даних [5; 6]

де рівень конкуренції високий. Олігополія передбачає, що ринок контролюється кількома організаціями. Toyota співпрацює з іншими автомобільними компаніями, такими як Ford, Volkswagen, Hyundai, General Motors та Nissan. Ця конкурентна динаміка сприяє інноваціям, низьким цінам та вибору для споживачів. Toyota продовжує зростати, співпрацюючи зі своїми зацікавленими сторонами та стійко підвищуючи свою корпоративну цінність [9].

Nestle у свою чергу співпрацює з іншими компаніями, такими як Mondelez, MARS, Kraft Foods, Danone, Hershey's, Heinz, Unilever [10].

Отже, можна зробити висновок, що не усі транснаціональні корпорації є монополіями. Більшість з них займають велику частку ринку, проте не винищують конкуренцію. В одній галузі цілком можливо уживатися двом або більше транснаціональним корпораціям. Конкуренція між ТНК навпаки підтримує ринок і насичує його різноманіттям. Важливо зазначити, що наявність транснаціональних корпорацій не тільки допомагає інноваційному ринку і насичує його конкурентами, а й розвиває інші галузі. Наприклад, наявність заводів Coca-Cola в Україні призводить до потреби у наявності заводів з металообробки, виготовлення трубочок для напоїв, етикеток і тому подібному. Також більшість

транснаціональних корпорацій мають свої заводи по всьому світі, а не тільки в країні виникнення. Така тенденція збільшує як звичайний ринок, так і ринок праці. Транснаціональні корпорації в першу чергу є місцем виникнення великої кількості робочих місць. Також позитивним аспектом можна вважати те, що ТНК є компаніями здебільшого розвинутих країн, що дає змогу оплачувати роботу співробітників за міжнародними цінами, а не цінами країни, в якій безпосередньо знаходиться філія.

За рисунком 2 можна простежити тенденцію зміни прибутку від наукомістких нематеріальних активів, що виражається в сумі зборів за використання іноземних прав інтелектуальної власності, зростав майже невинно протягом світової фінансової кризи та її наслідків, навіть якщо віддача від матеріальних активів знизилася. На глобальному рівні витрати (тобто платежі) за використання іноземних прав інтелектуальної власності зросли з менш ніж 50 мільярдів доларів США у 1995 році до 367 мільярдів доларів США у 2015 році. Зростаюча частка цих зборів представляє собою платежі та надходження між філіями однієї групи, часто призначені лише для переміщення прибутку в юрисдикції з низьким рівнем оподаткування. Нещодавні витоки інформації з фіскальних органів, банків, аудиторських і

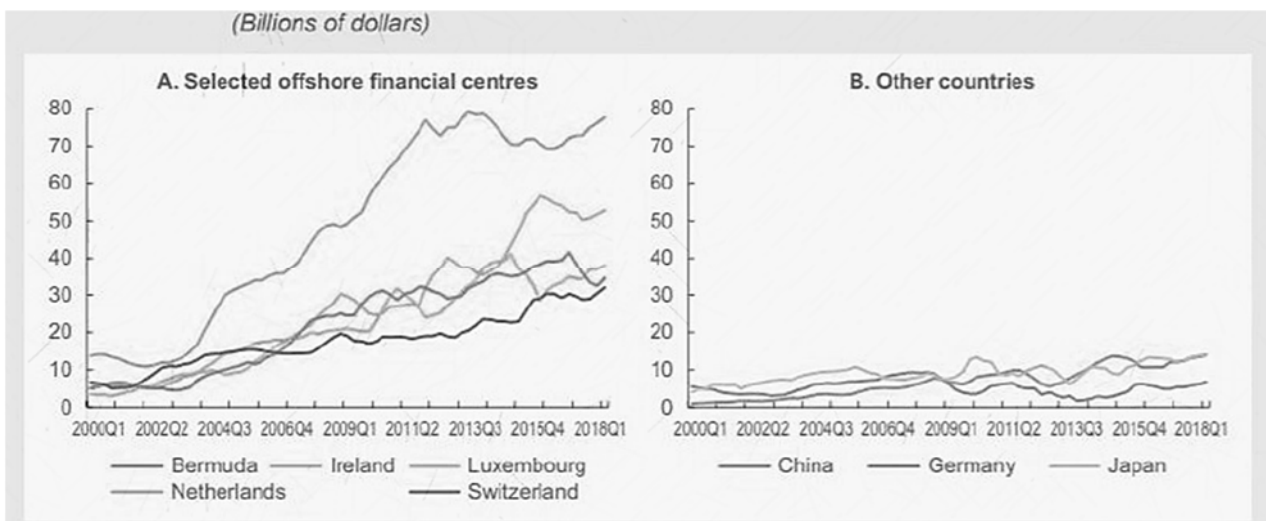


Рис. 2. Дохід Сполучених Штатів від прямих інвестицій за кордоном

Джерело: [11]

консалтингових або юридичних фірм, які розкривають корпоративні скандали з ухиленням від сплати податків за участю великих ТНК, показали, чому великі офшорні фінансові центри (такі як Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Сінгапур або Швейцарія), які припадає невелика частка світового виробництва, стали основними гравцями з точки зору використання іноземних прав інтелектуальної власності.

Останнім аспектом, який варто розглянути є вплив транснаціональних корпорацій на економіку України. По-перше, ТНК є важливими джерелами прямих іноземних інвестицій для України. Вони вкладають кошти в розвиток виробництва, інфраструктуру та інші сфери економіки. По-друге, ТНК привносять нові технології та інновації, що сприяє модернізації українських підприємств. По-третє, ТНК сплачують податки, що сприяє наповненню бюджету [12].

У той же час, важливо враховувати можливі ризики, такі як залежність від зовнішнього капіталу та можли-

вість втрати контролю над важливими галузями економіки. Оптимальний баланс між сприятливим інвестиційним кліматом та захистом національних інтересів є важливим завданням для України.

Висновки. Отже, ТНК можуть володіти значною часткою ринку в певних секторах. Це може призвести до обмеження конкуренції та зниження вибору для споживачів. Наприклад, якщо одна ТНК контролює більшість ринку продажу певного товару, це може призвести до збільшення цін та зниження якості. Втім, за результатами дослідження показано, що не можна говорити про повну монополізацію. Також, Транснаціональні корпорації можуть впливати на економіку країн, де вони діють. ТНК привносять нові технології та інновації. Це може сприяти модернізації виробництва та підвищенню продуктивності. Узагалі, важливо забезпечити стійкий взаємозв'язок між іноземними інвестиціями та локальним бізнесом, щоб забезпечити стійкий розвиток країн в умовах глобалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Войтко С.В., Гавриш О.А., Корогодова О.О., Моїсєнко Т.Є. Транснаціональна корпорації: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2016. 208 с. DOI: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2021.235461>
2. Шульга Д.В., Міжнародно-правове регулювання діяльності транснаціональних компаній, 2022 URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55504/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%A8%D1%83%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0%20%D0%94.%D0%92..pdf>
3. Прямі іноземні інвестиції в регіони. UNCTAD. 2020. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>
4. Клименко Т.А. Вплив транснаціональних корпорацій на економічний світогляд в умовах конкурентного протистояння. *Часопис економічних реформ*. 2023. № 1(49). С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2023.1.02>.
5. Євтушенко А. В. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-geografi-v-9-klasi-na-temu-transnacionalni-korporaci-42525.html>
6. Транснаціональні корпорації в світовій економіці. 2023. URL: https://stud.com.ua/24946/ekonomika/transnatsionalni_korporatsiyi_svitoviy_ekonomitsi
7. Статистичний портал. URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення: 21.04.2024).
8. Tath Sovichea. Why is Coke an oligopoly and not a monopoly? 2020. URL: <https://wheresmymoneymoney.wordpress.com/2020/02/11/why-is-coke-an-oligopoly-and-not-a-monopoly/>
9. Goss Louis. Toyota boosts profit forecast after blowout results, says it will sell more cars in Europe, North America. MorningStar. 2023. URL: <https://www.morningstar.com/news/marketwatch/20231101246/toyota-boosts-profit-forecast-after-blowout-results-says-it-will-sell-more-cars-in-europe-north-america>
10. Reed Betsy. The illusion of choice: five stats that expose America's food monopoly crisis. 2021. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2021/jul/18/america-food-monopoly-crisis-grocery-stores>
11. Hart-Landsberg Martin. Capitalist globalization is not unwinding: TNCs continue to increase their power and profits. 2019. URL: <https://economicfront.wordpress.com/2019/03/01/capitalist-globalization-is-not-unwinding-tncs-continue-to-increase-their-power-and-profits/>
12. Ставицька А.В., Перетяцько А.І. Функціонування транснаціональних компаній в Україні та світі. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 48. С. 48–53. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct48-9>

REFERENCES

1. Voitko S. V., Havrysh O. A., Korogodova O. O., Moiseyenko T. E. (2016) Transnational corporations: education. Manual. Kyiv: KPI named after Igor Sikorskyi, Polytechnic Publishing House, 208 p. (in Ukrainian)
2. Shulga D. V. (2022) International legal regulation of the activities of transnational companies. Available at: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55504/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%A8%D1%83%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0%20%D0%94.%D0%92..pdf> (in Ukrainian)
3. UNSTAND. (2020) Foreign direct investment in the regions. Available at: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx> (in English).
4. Klymenko T. A. (2023) Influence of transnational corporations on the economic worldview in the context of competitive confrontation. (in Ukrainian)
5. Yevtushenko A. V. (2018) Transnational Corporations (TNCs) and Their Impact on the Functioning of the International Economy. Available at: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-geografi-v-9-klasi-na-temu-transnacionalni-korporaci-42525.html> (in Ukrainian)
6. Studlancer. Transnational Corporations in the Global Economy. Available at: https://stud.com.ua/24946/ekonomika/transnatsionalni_korporatsiyi_svitoviy_ekonomitsi
7. Statistical Portal. The corporation's market share. Available at: <https://www.statista.com/> (accessed April 21, 2024)
8. Tath Sovichea (2020) Why is Coke an oligopoly and not a monopoly? Available at: <https://wheresmymoneymoney.wordpress.com/2020/02/11/why-is-coke-an-oligopoly-and-not-a-monopoly/>

9. Goss Louis (2023) Toyota boosts profit forecast after blowout results, says it will sell more cars in Europe, North America. MorningStar. Available at: <https://www.morningstar.com/news/marketwatch/20231101246/toyota-boosts-profit-forecast-after-blow-out-results-says-it-will-sell-more-cars-in-europe-north-america>

10. Reed Betsy (2021) The illusion of choice: five stats that expose America's food monopoly crisis. Available at: <https://www.theguardian.com/environment/2021/jul/18/america-food-monopoly-crisis-grocery-stores>

11. Hart-Landsberg Martin (2019) Capitalist globalization is not unwinding: TNCs continue to increase their power and profits. Available at: <https://economicfront.wordpress.com/2019/03/01/capitalist-globalization-is-not-unwinding-tncs-continue-to-increase-their-power-and-profits/>

12. Stavytska A. V., Peretyatko A. I. (2020) Functioning of Transnational Companies in Ukraine and the World. *Market infrastructure*, issue 48, pp. 48–53. Available at: http://market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/11.pdf (in Ukrainian)